

НОВА СВѢТЛИНА.

ИСТОЧНИКА НА ВОЛѢСТИТѢ

Казахме, че источникътъ на сичкитѣ нѣща е *всѣмирната течность*. или *етиратъ*. Течность която, попита отъ сичкитѣ тѣла, ги движи, крѣпи и вълнува, споредъ положението си въ природата; тя е, тъй да кажемъ, орѣдието, чрѣзъ което всичкитѣ нѣща, малки и голѣми, дѣйствуватъ; то е душата на физическа свѣтъ. То е въ челоуѣка, което произвежда, съхранява и подновява всичко; то е което непрѣстанно се бори противъ тая отрицателна и недѣятелна сила, противъ тѣзи физически и химически сили отъ бездушно естество, които заплашаватъ на всѣка стѣпка органическитѣ тѣла отъ растройство и смъртъ; то е което всѣка пролѣтъ разбужда заспалата земя, и отъ бѣло-снѣжно облѣкло ѣж облича въ една прѣкрасна и приатна зелена морава. На конецъ то е което, споредъ обстоятелствата и положението си, се измѣнява и прѣобръща ту въ топлина и свѣтлина, ту въ електризмъ или магнетизмъ.

То е сила, която се намира въ всичкитѣ тѣла, но споредъ положението си, тя бива явна или скрита. Явна е въ животнитѣ, дѣто двигателната сила е по силна и чувствителна. Скрита е въ семената, отъ които нѣкой може да поникнѣтъ подиръ вѣкове, въ яйцата, въ растениата зимно врѣме; въ това застойчево положение тя гледа да запази и съхрани тѣлото; що тя въодушевява, отъ растройство.

Въ челоуѣка тя изпълнява двѣ важни длѣжности: прави тѣлото способно да получава впечатлениата, като подбуждения и да извършва, обратно, едно дѣйствие върху тѣхъ. Второ прѣобръща всичкитѣ материални нѣща въ органическо сѣщество, което влиза въ тѣлесния съставъ на челоуѣка, споредъ особнитѣ специални закони на живота.

Въ органическитѣ сѣщества положителното дѣйствие на тая течностъ — наедно съ органическото дѣйствие което е нераздѣлно се нарича животъ. Тѣй силата на течността е една способностъ, а пъкъ сѣщия животъ е едно дѣйствие. Слѣдователно всякъ животъ е едно непрѣстанно продължение отъ дѣйствиа на тая течностъ и на органическитѣ усилия.

„Животътъ не може да се сравни съ нищо въ свѣта, освѣнъ съ самъ себе си, казва единъ славенъ германски химикъ. Никакво отношение между неж и една хидролическа, или друга, машина, една химическа операция, едно разложение, едно газено произведение и една галваническа батерия.

„Жизнената сила (която е всемирната течностъ) унищожавя всѣкакво стрѣмление на тѣлеснитѣ части които го съставляватъ отъ да може то да се съобрази съ законитѣ на натиска, на удара, на инерцията, на ферментацията, на путрефакцията; единственно тя ги подчинява подъ чудеснитѣ закони на живота; т. е. тя ги държи въ положението на чувствителността и въ нуждната дѣятелностъ, щото да може всѣко живо нѣщо да се съхранява, въ едно динамическо положение, което се казва **здравие**.

„Слѣдователно, положението на организма зависи единственно отъ това на живота, който го въодушевява; отъ това слѣдва, че измѣнението на което ний даваме името *болѣстъ* е тоже, не едно химическо, физическо или механическо дѣйствие, но едно измѣнително слѣдствие въ животния начинъ, чрѣзъ който челоуѣкътъ чувствува и дѣйствува, т. е. едно динамическо измѣнение, единъ видъ ново сѣществу-

вание, на което слѣдствието е да докара едно измѣнение въ свойствата на съставителнитѣ материални начала на тѣлото. Слѣдователно, болѣститѣ не сж друго, освѣнь едно динамическо измѣнение или тѣй да кажемъ, спиритуални на жизнената сила.“

Като очевидно доказателство на горѣказанитѣ, служи моралното сътресение, което всекой отъ насъ е прѣкаралъ много малко въ нѣкои случаи. Отъ скърбъ се умира, тѣй и отъ голѣма радость. Като болѣститѣ може да заслѣдватъ отъ морални причини, то нищо не прицѣтствува, щото всичкитѣ причини на болѣститѣ да бжджтъ динамически, както сж моралнитѣ причини.

Слѣдователно, понеже болѣститѣ не сж друго нѣщо, освенъ изменения въ начина на чувстванието и на дѣйствуванieto, тѣ могатъ да бжджтъ указани чрѣзъ нѣкакви чувствителни признаци, които, като се унищожжтъ чрѣзъ нѣкое срѣдство, не остава нищо друго, освѣнь здравието.

Това кратко изложение, като ни дава, до нѣидѣ, едно понятие, като какво нѣщо е болѣстьта, или като кое е нѣщото, що се поврѣжда въ врѣме на болѣдувание, то остава да се търсжтъ срѣдствата за поправление, т. е. начинътъ на лѣчението, за което остава другъ пжтъ да говоримъ.

Тѣлесни расположения

Тѣлеснитѣ расположения, добри или зли, зависжтъ отъ добритѣ или лоши свойства на течности-тѣ и отъ тѣхното взаимно равновѣсие. Рольта, която тѣ игражтъ въ динамическия организмъ, е разнообразна тѣй щото здравието никога не е въ едно положение: друго е положението на чловѣка утромъ, друго то бива по пладнѣ и друго вечеръ. Слѣдователно, между здравието и болѣстьта точнитѣ прѣдѣли сж почти неизвѣстни, освѣнь въ крайна една степенъ.

Като говорѣхме за источника на болѣститѣ, казахме, че болѣститѣ не сѣ друго нищо, освѣнъ едно динамическо измѣнение въ начина на чувстванieto и на дѣйствието, или, съ други думи, едно динамическо неравновѣсие мѣжду течноститѣ.

Поврѣдата, като е слѣдствие на едно динамическо измѣнение или неравновѣсие, не може се поправи, освѣнъ чрѣзъ една пакъ динамическа сила, симпатична на тази която бърка на равновѣсието. Единъ болѣнъ е болѣнъ по причина на едно искание; щомъ желанието му се изпълни, причината изчезва и болния се поправя.

Нищо не поврѣжда тѣй значително и дълбоко здравieto, както моралнитѣ причини, и нищо пакъ не го поправя тѣй скоро, както тѣ. Слѣдователно, не малко отъ болѣститѣ може да се отдадѣтъ на моралнитѣ причини, които съединяватъ челоуѣчеството: завистѣта, ненавистѣта, властолюбието, гнѣвътъ, ядѣтъ, страхѣтъ, отчаянието, радостѣта, скѣрбѣта, въображението, убиватъ повече хора отъ колкото чумата и холерата. Слѣдователно не по-малко отъ половината болѣсти може да се подкрѣпѣтъ и изличѣтъ чрезъ морални лѣчителни срѣдства; тѣй, не е злѣ, ако съ материалнитѣ специфически лѣкарства, се употребляватъ всекога, като една добра подпорка и тѣзи на морала.

Въ това отношение много примѣри имаше въ Историята, за да потвърдѣтъ силата на морала. Виждаше се е жени въ ражданието си да имъ се изчерпѣтъ силитѣ отъ бесполезни болки и да родѣтъ благополучно, като имъ се съобщи една приатна новина; майки да избѣгнѣтъ отъ смъртѣта, която ги е заплашвала, като имъ се отдаде сина, когото тѣ тѣй много сѣ обичали; момичета, поднадѣжти подъ едно тѣлесно безсилie, и подъ една блѣдностъ такава, която ги влѣче къмъ гроба, по причина на любовь, която тѣ не могатъ да постигнѣтъ, да се поправѣтъ

и оздравяватъ, щомъ имъ се изпълне и сполучи желанието.

Въображението не само поражда болѣсти, които се наричатъ мечтателни, съ същественни болки, но още понѣкоги произвежда истински и сериозни болѣсти. Боеравъ ималъ единъ ученикъ, въ когото се появявали една слѣдъ друга сичкитѣ болѣсти, които учителятъ му разказвалъ; тъй щото ученикътъ билъ принуденъ да зарѣже медицината, за да избави живота си. Единъ Виенски професоръ по медицината разказва за единъ слуга, Англичанинъ, който се е заразилъ отъ идрофобия (бѣсъ) само отъ прочитание въ единъ вѣстникъ, въ който се разказвало за една страшна смъртъ, произведена отъ ухапването на едно бѣсно куче.

Въображението зависи отъ своя потикъ, който става основа на едно добро или зло слѣдствие. Добриятъ потикъ не само държи въ добро положение здравнето, но още изгонва и лошитѣ слѣдствия, които сѣ се завждали отъ единъ лошъ потикъ. Слѣдователно той каквото направление земе, такова слѣдствие и произвежда.

Единъ Английски лѣкаръ лѣкувалъ отдавна врѣме нѣкого си, за да го излѣчи отъ една парализия въ языка. Той ималъ намѣрение да опита единъ новъ инструментъ, негово изобретение, върху болния, за когото болния знаелъ, и отъ който лѣкарътъ чакалъ едно добро слѣдствие. Прѣди да употрѣби този инструментъ единъ день лѣкарътъ му гужда въ устата единъ малкъ термометръ. Болния си въобразилъ, че това е инструментътъ, отъ който се очаквало неговото спасение. Въ продължение на нѣколко минути, той съ радостъ извикалъ, че може свободно вѣки да си мърда езика.

Асклепиадъ и Галиенъ често прибѣгвали до музиката като облекчение на тѣхнитѣ болни. — Уфландъ тоже казва въ своята „Наука за продължение на човѣческиа животъ“: „че едно отъ най-добритѣ

срѣдства, за да продължи нѣкой живота си, е да даде на въображението си едно приатно направление.“

„Искахъ, казва Хервей, щото единъ християнски лѣкаръ да изучи апостола Павла толкова, колкото е изучилъ Инократа, тъй щото, като се допитватъ хората до него за съвѣти на тѣхнитѣ тѣлесни болѣсти, да има прѣдъ видъ тоже нѣкои грижи отъ духовнитѣ нужди.“

Единъ английски лѣкаръ се пита да ли едно голѣмо число отъ болѣститѣ въ Лондонъ, нѣматъ своятъ источникъ въ наравитѣ на жителитѣ, отколкото въ климата..... Ипохондриата, прибавя той, прѣдполага всѣкога единъ слабъ характеръ или поне една врѣменна слабостъ. Ипохондриакътъ трѣбва да узнае, душевната си слабостъ и, като ѝ узнае, трѣбва да ѝ уборва безъ почивка и отдѣхновение; този случай е най-добро срѣдство, за да се излѣкува.“

Отъ горѣказаното се заключава че вѣрата, довѣрието и въображението играйтъ една сериозна роль въ отношение на болѣститѣ, както и въ тѣхното излѣчение, като служатъ за точни лѣкарства.

Веселото и скръбно то въображение сж двигатели отъ противно дѣйствие, съ симпатическо свойство едно къмъ друго; тѣ сж отъ този дуализъмъ, както е свѣтлината и мрака, топлината и студътъ; тъй, тѣ, спорѣдъ обстоятелствата, се замѣстятъ едно съ друго.

II.

Като хвърлихме единъ повърхностенъ кратъкъ погледъ върху доброто и злото положение на морала, и като видѣхме нейнитѣ добри и зли дѣйствна, като причина на човѣческото здравие, нека сега дойдемъ да разгледаме, вкратцѣ тоже, физическитѣ причини, които често влияйтъ върху здравieto на човѣцитѣ.

Като какви сж тѣзи причини?

Тѣ не може да бѣдѣтъ други, освѣнъ такива, горѣ-долу, каквито видѣхме че сѣ моралнитѣ. Ний видѣхме, като разглеждахме въ книжка V състоянието на тѣлата и тѣхното дѣйствие, че нѣщата се състоѣтъ отъ едни най-малки частици, които се именувать атоми; че мѣжду тѣзи атоми растоянието е съ хиляди пѣти по-голѣмо отколкото сѣ тѣ сами; че това растояние не е праздно, понеже нѣма празнота, а е заето отъ всемирната течность *етира*.

Какво нѣщо сѣ атомитѣ?

Едно безконечно раздѣление, което се свързва или съединява между си посрѣдствомъ една течность, която е още по-тънка отъ самия този атомъ, и която служи, като оръдие на Божественната сила, която движи всичко. Тѣй, силата на една материя не е въ материалността, но е въ съединителната течность, която е свързана съ дѣятелността. Слѣдователно, ще повторимъ същото, което казахме въ книжка V: едно тѣло дѣйствува върху нервическата система, не спорѣдъ количеството си, а споредъ неговата тѣлесна повърхность. За това раздроблението е самото срѣдство да умножимъ повърхностьта на едно тѣло (книжка V, страница 153).

Отъ горѣказаното се извлича, че най-първитѣ и най-ближнитѣ причини на болѣститѣ сѣ нѣща тѣй тънки, тѣй лежки, щото не само термилка не ги тегли, и мѣрка не ги мѣри, но още, око и микроскопъ не ги виждѣ, ни пѣкъ умъ може да си ги въобрази; съ една дума, тѣ биватъ подобни по свойство на тази дѣятелна течность или жизнена сила, която въодушевява тѣлото ни.

Всекий знае, че трѣскитѣ сѣ слѣдствие на едни испарителни миазми, че сифилизътъ е слѣдствие на единъ *вирусъ*, че едрата сипаница тоже; при всичко туй, никой не може доказа, като какво нѣщо сѣ тѣзи испарителни миазми, като какво нѣщо е този заразителенъ вирусъ. Знаеме само отъ опитъ производителнитѣ слѣдствия, които тѣ раждатъ: заразения

въздухъ отъ испарителни миазми, ражда въ хората периодическитѣ трѣски; единъ атомъ сифилитически вирусъ попитъ отъ тѣлото и размѣсенъ съ кръвта, поражда сифилиса; единъ атомъ вариолически (на едрата сипаница) вирусъ, поражда едрата сипаница, и пр. Слѣдователно, ако малко едно нѣщо ни разболѣва, то и малко едно нѣщо трѣба тоже да ни поправа — стига то да е отъ едно симпатично свойство съ това, което ни разболѣва.

Водата подложена подъ едно електрическо дѣйствие, се раздѣля на своитѣ елементи: водородъ и кислородъ; сжщитѣ тѣзи елементи, въ едно мѣсто, подложени подъ сжщото дѣйствие, се съединяватъ и произвеждатъ водата. Една и сжща причина раздѣля и съединява, т. е. извършва едното и другото дѣйствие. Отъ що тѣй тая разлика на дѣйствие? Разумѣва се, че тя зависи отъ разното расположение на елементитѣ.

Туй сжщото може да се случи и въ органическитѣ тѣла, относително болѣститѣ. Студтъ ако разболѣва хората, той въ нѣкое отношение ги и лѣчи; топлината, която е приатна на хората изобщо, въ нѣкои отношения е полезна, въ други тя бива вредителна. По единъ подобенъ начинъ дѣйствуватъ всичкитѣ динамически материални сили, *принадлежащи на разни елементи*, които може да повлѣкажтъ органическия динамизмъ било то въ неговото нормално или не нормално положение. Тѣй, болѣститѣ каквито тѣ и да сж, като носжтъ въ себе си растройно свойство за организма, не могатъ да се поправжтъ или унищожжтъ, освѣнъ, чрѣзъ дѣйствия съ свойства, достойни да измѣнжтъ динамически тоже челоѣческия организмъ. Съ други думи: каквито сж причинитѣ на болѣститѣ, такива трѣба да бждатъ и лѣчителнитѣ срѣдства.

НЕПОСРЪДСТВЕНЪ МАГНЕТИЗМЪ

(продължение отъ книжка I).

Чрѣзъ очитѣ.

Окото упражнява едно силно магнетическо дѣйствие. Всѣкой знае, че се намиратъ хора съ лошо око, тъй щото трудно е на всѣкого да прѣтърпи тѣхния погледъ.

Чрѣзъ поглѣда си, кучето спира ерибицата, и змията, като умаива птицата, ѝ привлича.

Здравието, както и болѣдуванието, се ражда до една степенъ между хората отъ самия погледъ. Всѣкой знае, че погледътъ на нѣкои хора произвежда едно неприятно дѣйствие, и че подобни хора, които въ нѣкои обстоятелства може да упражнятъ това дѣйствие, се наричатъ хора съ *лошо око*.

Ако приемемъ, че окото на нѣкои хора може да повлияе други по единъ начинъ, неприятенъ или врѣдителенъ, лесно ще проумѣеме, че добрий погледъ на единъ симпатиченъ приятелъ, който се намира въ добро здравие, може да произведе едно добро дѣйствие.

Дѣйствието на погледа, що отправяме умилно върху единъ боленъ, който се намира срѣщу насъ въ разстояние на 2, 3 метра, упражнява едно твърдѣ дълбоко укротително дѣйствие; то може да се употребѣи съ успѣхъ, когато нервическата система се нахожда въ раздразнение.

Не е злѣ, когато употребяваме другитѣ начини отъ магнетизма, да ги придружаваме съврѣменно и съ този на окото; дѣйствието въ подобенъ случай става силно.

Чрѣзъ удѣханието.

Удѣханието е най-явний знакъ на материалния животъ. Богъ, като направи челоуѣка отъ калъ, въо-душеви го, ни казва Моисей, като му удѣхна животъ.

Когато душата остави тѣлото си на земята, що го е хранила, обикновено казваме, че еди-кой *издъхна*.

Когато нѣкой дише добръ и здраво, това е знакъ на едно добро здравие; когато този който се запъхтява или дише слабо, то е знакъ изобило на едно слабо здравие, на което равновѣсието въ жизненитѣ сили липсва.

Бѣлитѣ дробове, дихателни органи, сж слѣдователно, въ този, който е коравъ и здравъ, единъ важенъ источникъ отъ жизнено начало, което той може да употреби за добро и въ полза на слаба и болна.

Петръ Борелъ разказва че единъ слуга, въ завръщанието си отиѣждѣ намира господаря си почти мърдавъ; снуца се и пригръща бездушното му тѣло; и като мислѣше, че има още въ него чѣрта отъ жизненъ знакъ, постоянно му дѣхаше, за да разбуди неговото дихание; съ една Дума, да го въодушеви и възкреси; подиръ малко врѣме господарьтъ му се съвзе.

Магнетисванието чрѣзъ дѣханието се извършва по два начина: *студенъ* и *топълъ*. Студенъ когато духаме; топълъ когато дѣхаме.

Дѣханието.

Дѣханието е, както казахме, най-енергичното отъ всичкитѣ магнетически срдства. Споредъ енергията му, неговото дѣйствие, като положително, е раздражително върху всичкитѣ части на тѣлото.

То се практикува съ полуотворена уста, отиравето или по-голо или прѣзъ едно тънко облѣкло; дѣханието се извършва точно тъй, както зимѣ дѣхаме на ржцѣтъ си да ги стоплимъ.

Неговото дѣйствие е твърдѣ силно противъ безсилието на чѣрвата, противъ ревматическитѣ болки и други, противъ подутната и разнитѣ запори. Практикувано върху сърдцето, то минутно прикжева син-

жонитѣ (припадоцитѣ). Но неговото много раздражително дѣйствие става опасно въ нѣкои случаи. Не трѣба никогі да се употребљава противъ аневризмитѣ на сърдцето и на аорта, ни противъ охтиката на третя степенъ въ развитието си.

Духанието.

Духанието се практикува отдалеко, като се духа както гасимъ свѣщъ.

Неговото дѣйствие е противно съ това на топлото духание. Вмѣсто да е разбудително, то е укротително, най паче върху прѣдняяната на тѣлото.

Практикувано върху челото, то незабавно разбужда едно заспало лице и освобождава главата отъ тежестъта и кръвоприлитнето.

Явно става, че подъ влиянието на тѣзъ магнетически начини, едно съобщение става мѣжду магнетизатора и магнетисаниа; всичкитѣ дѣйствия, що магнетисаниа досѣща сж едно прѣпознато доказателство; но това, що е не по-малко явно че едно съобщение става тоже отъ магнетисаниа къмъ магнетизатора. Единъ видъ жизнено равновѣсие се располага между двѣтѣ лица; и ако единий се намира силенъ, другий се нахожда по необходимостъ безсиленъ. Слѣдователно, за нещастие намира се една размѣна мѣжду доброто и лошото начало, мѣжду одушевителното начало и това на болѣстъта, което обикновенно произвежда на магнетизатора едно болѣзнаво впечатление горѣ-доло подобно на това, което болний чувствува. Отъ тая зараза, която може да бѣде опасна, може нѣкой да се избави ако самъ той (магнетизаторътъ) се магнетиса, т. е. самъ на себя си ако употреби сжщитѣ способности, що е употребилъ за болния.

Тѣй, въ продължение на едно занятие, не е злѣ, ако отъ врѣме на врѣме магнетизаторътъ извършва едно отъ слѣдующитѣ дѣйствия: да хвати глезена на лѣвата си ръка съ дѣсната и да провлѣче по-

слѣдната да ѝ исхули прѣзъ ржката и прѣститѣ на лѣвата ржка; послѣ ще направи върху дѣсната ржка съ лѣвата сжщото. Нѣколко пжтя, като направи това дѣйствиe, както върху едната ржка, тѣй и върху другата—свърѣменно и духа издалечъ върху тѣхъ, той се отървава отъ злото влияние на болния. Най на-сѣтнѣ, като се свърши всичката операция може да си растрие челото провлекателно; сжщото дѣйствиe да направи върху гърдитѣ, върху стомаха, върху ржцѣтѣ, и на конецъ, движения отъ голѣми течения отъ главата до краката. Това дѣйствиe се нарича отъ магнетизаторитѣ *прѣистение*.

Отъ опитъ знаеме, че закона, който управлява привлекателноститѣ и отблъскателноститѣ на магнетическия магнитъ свършенно се уподобава на човѣческия магнетизмъ; и, слѣдователно, полюситѣ или странитѣ отъ сжщото название се отблъскватъ и раздражняватъ, че полюситѣ или странитѣ отъ противното название се привличатъ и укротяватъ. Слѣдователно, всичкитѣ тѣзи срѣдства трѣбва да бждѣтъ много или малко укротителни или раздражнителни, споредъ както сж практикувани съ едната или другата ржка, върху една и сжща страна на тѣлото.

(Слѣдва)

СЪЗЕРЦАТЕЛНОСТЪТА

(Jaluition)

(отъ A. Debay)

Значението, което ций прѣдаваме тукъ на тази дума, е да означи дѣйствието на мозъка, прѣзъ която нѣкои лица могатъ да прѣдчувствуватъ бждѣщи работи, прѣдвиждатъ случки, които трѣбва да се случѣтъ. Относително това дѣйствиe на мислението, физиолигната не е дала още задоволително разяснение. Много философи мислѣтъ, че едно силно мозъчно възбуждане, съединено съ свършенното знание на

минжалитѣ и настоящи нѣща, и още къмъ тѣхната связь, прѣдава на нѣколко извѣстни интеллигентности прѣдчувствуването на бъдѣщето, това е което ний наричаме другояче, съзерцателность (Intuition.)

Примѣри отъ съзерцателность (intuition) изобилствуватъ както въ Старата Историа, тъй и въ новата. Нѣма вѣкъ, нито земя, която да не е имала своитѣ съзерцатели, но относѣтъ ще се увѣримъ, че тѣ сѣ много обикновени, отколкото се е мислѣло. Обаче, трѣбва да изключимъ отъ това число тази сбирщина отъ религиозни фанатици, мъже и жени, окачествени съ справедливото название на *мечитатели* и галюцинатори, заслѣпени отъ суевѣрието и напръдватъ съ голѣми стѣпки къмъ глупостта.

Почти всичкитѣ основатели на религии и законодатели сѣ имали, сѣ претендирали, че иматъ съзерцателность (Intuitions); но сжщността, взета изобщо или въ частности, на тѣзи прѣдставления, е била всекоги прѣувеличена отъ ученицитѣ, приатели на тѣзи чудеса. Наблюдателятъ съглежда ясно, че съзерцателностьта на забѣлѣжителни личности отъ старо врѣме, като е прѣкарала вѣкове, отъ каквото и естество да-е, се е запазило и до нашитѣ врѣмена, придружена съ чудеса, на които не можемъ да не вѣрваме. Като оставимъ на страна съзерцателностьта отъ страна на магитѣ, Египтенитѣ, Евреитѣ и други суевѣрни народи, за които Историата е пълна съ невероятни вѣрвания, ний ще спомѣнемъ само единъ случай отъ извѣстна автентичность, и който никакъ не противорѣче на здравия разумъ.

Цицеронъ разказва, въ книгата си „Divination“, че прѣди сражението при *Дели*, гдѣто Атинянитѣ бѣхъ побѣдени, Лаинесъ и Сократъ трѣбваше да прѣминатъ прѣзъ бойното поле съ много войници. Като дошли до едно мѣсто, дѣто се кръстосвали много пътици, Сократъ извикалъ на войницитѣ и тѣхнитѣ началници, никой да се не отбива отъ пътя, по който вървѣли, защото неговиятъ добръ познатъ Геній му

казвалъ, че ще ги постигне нѣкое нещастие. Лапешъ и нѣколко други послѣдвали примѣра на Сократа; а тѣзи, които тръгнали въ другия пѣтъ, били исклани отъ неприателската кавалерия.

Животътъ на сжщия философъ, ни дава още една по забѣлѣжителна случка.

Тимаркъ и Филемонъ се съединили, за да убиятъ единъ тѣхенъ неприателъ. Сжщата вечеръ, когато прѣстѣплението щѣло да се извършва, Сократъ се случилъ да вечеря съ Тимарка. Прѣзъ врѣме на вечерята, Тимаркъ, като видѣлъ, че часътъ за срѣщата наближилъ, става изведнѣжъ отъ трапезата и иска извинение за отсъствието си. Сократъ го спира, като захваща да му говори и го накарва да си сѣдне. Слѣдъ малко врѣме Тимаркъ става отново, и философътъ го разубѣждава да не излиза; най-сетнѣ убиецътъ излѣгва погледитѣ на Сократа, измѣква се, безъ да го съгледатъ, и отива да търси жъртвата си. Но часътъ не бѣше щастливъ: прѣстѣплението биде открито отъ полицията; двамата убийци бѣхж осждени на смъртъ. Тимаркъ, при испиванието на отровата, чу се да искава тѣзи думи: „*Ахъ! само да бѣхж повѣрвалъ гения на Сократа*“! Тази съзерцателностъ не би принесла никаква полза на единъ упражненъ разумъ, който не е въ течение на естественния редъ на слѣдствиата и тѣхнитѣ причини. Тимаркъ за прѣвъ пѣтъ захваща това прѣстѣпление; може би гризенieto на съвѣстѣта му, смутеното му лице показваше, безъ съмнение развълнуваното му сърдце. Сократъ, отъ друга страна, който минаваше за добръ извѣстенъ физиономистъ, си е прѣдположилъ, че човекъ, който напуца една софра, вопрѣки установенитѣ обичаи, като носи съ себе си неспокойствието, е криелъ нѣкакво злодѣяние, и случката оправда неговото прѣдположение.

Всичкитѣ просвѣтени хора отъ старо врѣме се съгласяватъ, че дѣйствително разсжждението на Сократа заслужва честѣта, която простолюдието му отъ

даваше, като го сѣчиташе свѣрхестественно същество. Платонъ, Ксенофонъ, даже и Плутаркъ, отъ когото ни е останало едно съчинение върху извѣстний гений на Сократа, признаватъ че генийтъ на философа не е друго нищо, освѣнъ неговото дълбоко познание на челоуѣцитѣ и на прѣдметитѣ, подпомогнало отъ високото му разсѣждане.

Забѣлѣжителний Сулли който тѣй също практически познаваше челоуѣцитѣ и прѣдмѣтитѣ прѣзъ врѣмето си, при надвечерието на войната при *Иври*, знаеше всичко, което ставаше тамъ. На другия день, като получи писмо, въ което му се съобщаваше за побѣдата, той отговори, че е знаелъ всичко отъ наблюдение. Ний знаеме отъ Г-нъ Грасиенъ де Семуръ (*Gracien de Semur*) единъ твърдѣ забѣлѣжителенъ фактъ отъ този родъ.

Въ дѣтинството си, разказва той, много пѣти сме виждали посрѣдъ нашето семейство една госпожа около четиредесетъ години и се казваше госпожа Солсъ; мъжътъ ѝ бѣше богатъ колонистъ отъ Сентъ-Доминикъ. И двамата кждѣ края на революцията се завърнахъ въ Франция. Г-нъ де Солсъ е пѣтувалъ около островитѣ, а жена му прѣзъ това врѣме стоеше въ Парижъ. Госпожа Солсъ бѣше една здрава жена, проста, никакъ нервозна и нейното въображение тѣй лесно не се смущаваше. Прѣзъ послѣдното пѣтувание на мъжа си, бидейки една вечеръ въ едно общество, дѣто тя играеше на карти, изведнѣжъ извика, като падна въ несвѣстъ на стола: „Г-нъ де Солсъ е умрѣлъ“. Наобиколихъ ѝ, показвахъ ѝ, че това е било лъжливо прѣдвиждане и че тя не разсѣждава добрѣ. Всѣкоги тя не можеше въ уединението си да се утѣши съ мисълта, че това прѣдвиждане не е вѣрно, и тя всѣкоги очакваше нови извѣстия отъ мъжа си съ голѣмо нетѣрпѣние. Тя приема благоприятни писма; но тѣ носѣхъ по-прѣдишна дата отъ деня, когато ѝ се случи нещастieto. Най-сетнѣ пристигна едно писмо отъ Сентъ-

Доминикъ; то бѣше обградено съ черно и надписътъ му не бѣше отъ ржката на Г-нъ де Солсъ. Писмото бѣше написано отъ другъ единъ колонистъ до едно трето лице, за да се избѣгне изненаданието, което можеше да почувствува госпожа де Солсъ, която можеше да ѝ послѣдва нѣкаква трагическа случка.

Господинъ де Солсъ бѣше убитъ отъ Негритѣ сѣщия день, когато Госпожа Солсъ почувствува удара, който намѣрилъ мѣжа ѝ. Тази случка е засвидѣтствувана повече отъ двадесетъ добръ известни на образованя свѣтъ чловѣци, е една отъ този родъ случки, които много силно биждтъ въ очи въ нашото столѣтие. Десетъ години се изминяхъ оттогава, и ний видѣхме госпожа де Солсъ облѣчена въ черни дрѣхи на които вѣчно бѣше оеждена.

Прѣдсказваниата на Газотъ.

Ний ще свършимъ тази глава съ прѣдсказваниата на Газота, които Лахарпъ ги е наредилъ и вмѣстилъ въ първия томъ на своитѣ съчинения, издадени слѣдъ смъртъта му. Откъслѣкътъ е любопитенъ и тука му е мѣстото:

Струва ми се, че бѣше вчера, а то бѣше въ началото на 1788 година; ний бѣхме на обѣдъ при единъ отъ нашитѣ събратѣя академисти, доста забѣлѣжителенъ и даровитъ чловѣкъ. Компаниата бѣше многобройна и отъ всеѣкаквъ родъ: имаше сѣдии, списатели, академисти и пр..... Всички бѣхме весели, както обикновено. Малвоаското и констанското вино се пиеше съ радостъ отъ веселата дружина, и тази свобода не запазва често пѣти сериозността. Най-сетне дойдохме до това положение, щото всеѣкому бѣше позволено да причинява смѣхъ. Шамфортъ ни чете отъ своитѣ надуты и заплетены повѣсти, а величественитѣ дами ги слушахъ безъ да се расхлаждяватъ съ вѣтрилата си. На друга страна нѣкои и други се разговаряхъ върху религиата: едни цетирахъ стра-

ници отъ *Пюсена*, а други— философски стихове отъ Дидеро; всички се смѣхъ, всички въсхвалявахъ свѣтлината, която философията е разпрѣстнѣла върху всичкитѣ классове, и която ще създаде революция и ще придобие царството на свободата въ Франция.

Само единъ не вземаше участие въ това всеобщо веселие и незабѣлѣжено прѣкара всичкитѣ разискване: той бѣше Газотъ, човекъ любезенъ и оригиналенъ.

Той зема думата и пое съ единъ сериозенъ тонъ.

— Господа, извика той, бждѣте задоволни, вий ще видите тази величественна революция, която тѣй много желаете. Вий знаете, че азъ съмъ малко нѣщо пророкъ; повтарямъ ви, че ще ѝ видите.

Отговарятъ му съ добръ известната фраза:

— За това нѣщо човекъ трѣбва да е голѣмъ магьосникъ.

— Нека съмъ! Но може би ще съмъ нѣщо повече отъ васъ и можъ да кажъ нѣщо по-важно отъ васъ. Знаете ли, какво ще послѣдва отъ тази революция, и това, което ще ви сполѣти всички ви тука, което ще послѣдва непременно, фактъ доказанъ, слѣдствия неминуеми?

— Е, хайде, каза Кондарсе, съ една усмивка; философътъ не трѣбва да се сърди, когато срѣщне нѣкой пророкъ.

— Вий, Г-нъ Кондарсе, ще изгнийте въ тъмницѣ, вий ще умрете отъ отрова, която ще вземете, за да не видите палача, отъ отрова, която щастieto на това врѣме ще ви задължи всекога да носи сѣ себе си.

Голѣмо зачудване послѣдва; произнесохъ се, че добродушний Газотъ е човекъ който открива всичко тъмно, и се смѣха до прѣмиране.

— Г-нъ Газотъ, това, което ми разказахте, не е толкова приатно, колкото вашиятъ *обичанъ Дяволъ*. Какъвъ дяволъ ви е влѣзалъ въ главата съ тази

тъмница, отрова и палачи? Какво общо има всичко това, съ философията и царството на разсъдъка?

— Това, което ви казвамъ е вѣрно; въ името на философията, челоуѣчеството, свободата, въ името на царството на разсъдъка увѣрявамъ ви, че това така ще се свърши; и това ще бѣде царството на разсъдъка, защото тогава той ще има храмове, и не ще има вече прѣзъ това врѣме въ цѣла Франція други, освѣнъ храмове на разума.

— Вѣрвай ме, каза Шамфортъ, съ една усмивка и сарказмъ, вий може би, ще сте единъ отъ свѣщенниците на тѣзи храмове.

— Надѣвамъ се; но вий г-нъ Шамфортъ, който нѣма да сте такъвъ, а отъ друга страна твърдѣ щастливъ бихте се считали, ако бѣхте, на васъ ще ви изрѣжхтъ всичкитѣ жили съ брасначъ и слѣдъ нѣколко врѣме вий ще умрете. Като се изгледаха, тѣ се исмѣха още веднѣжъ.

— На васъ Господинъ Викдазиръ, нѣма да отворатъ жилитѣ ви, но прѣди това да се направи шестъ пѣти на день, отъ страхъ на мѣкитѣ, за да бѣдете по-осигорени за сждбата си, ще умрете прѣзъ нощта.

— Вий, Г-нъ Николай, ще умрете върху ешафота.

— Вий, Господинъ Бели, сжщо върху ешафота.

— Ахъ, Боже, прости! извика Руше: вижда се, че г-нъ Газотъ не иска да живѣе ни единъ отъ академиститѣ; той иска да направи страшно опустошение; а ми за мене, бждѣте, о небеса благословени!

— Вий, господинъ Руше, ще умрете сжщо на ешафота.

— А, този челоуѣкъ е разбойникъ; той се е заклелъ да ни истрѣби всичкитѣ!

— Не, азъ никакъ не съмъ се заклѣлъ.

— Ний, прочие, ще бждемъ покорени отъ турцитѣ, татаритѣ? още?.....

— Нищо повече; вий ще бждете управлявани отъ самиятъ разсъдъкъ. Тѣзи, които ще ви управяватъ

сѣщо ще сѣ всички философи и изъ устата имъ всекоги ще чувате сѣщитѣ фрази, съ които се прѣпирахте прѣди единъ часъ, ще повтарятъ вашитѣ начала, ще цетиратъ, като васъ, стиховетѣ на Дидеро и „Пюсель“ („Pucelle.“).

Захваняхъ да си шепнатъ: видите добръ, че той е лудъ (защото той пазеше най-голѣмата сериозностъ); не видите ли, че той се само забавлява! Вий знаете много добръ, че мѣжду другитѣ си забавителни нѣща, той пуца всекога нѣщо за очудване.“

— Да, отговори Шамфортъ, но неговитѣ чудесни нѣща не сѣ никакъ за шегъ, той е много веселъ. Кога ще се случи всичко това, господинъ Газотъ?

— Шестъ години нѣма да се изминатъ, и всичко това, което ви прѣдсказахъ ще се изпълни.

— Ето, тѣзи нѣща сѣ чудесни, казахъ азъ; щастливъ се считамъ, за дѣто на менѣ не прѣдсказахте нищо!

— И васъ ще послѣдва едно чудо, господинъ Лахарне, и това чудо ще е доста извънредно, отговори Газотъ. Вий ще се похристианите! Голѣми въсклициания послѣдвахъ въ събранието.

— Ахъ, подвзе Шамфортъ, азъ съмъ вече увѣренъ; ако ний не починемъ, докато Лахарнъ стане християнинъ, ний сме вече безмъртни!

— Прѣдъ видъ това, каза тогава госпожа Грамондъ, ний сме твърдѣ щастливи, ний и другитѣ жени, за дѣто не ще имаме никакъ прѣстъ въ революцията; като казвамъ, че за нищо не сме, не искамъ да се разбере, че ний сме малко; по прието е като начало че насъ за нищо не ни бива — нашия полъ.....

— Вашия полъ, госпожо този пѣтъ нѣма никакъ да ви запази и вий ще сторите добръ, ако въ нищо не се мѣсите, защото съ васъ ще се обнасятъ тѣй, както съ мжжветѣ, безъ никаква разлика.

— Но какво казвате г-нъ Газотъ? Вий прѣдсказвате края на свѣта!

— Нищо не знамъ; но това което знамъ е, че вий госпожо княгиньо, ще бъдете заведена на ешафота, съ много други госпожи, натоварени на една кола и съ вързани отзадъ ржцѣ.

— А, надѣвамъ се, че въ този случай ще имамъ на расположение най-малко една карета, покрита съ черно.

— Не, госпожо, не, и много други по-високопоставени отъ васъ дами ще бжджтъ сжщо въ колата и съ вързани отзадъ ржцѣ.

— По-високопоставени отъ мене ли даже? Да не сж отъ княжеска кръвъ?

— Още по-високопоставени.

Тукъ едно твърдѣ почувствително движение се забѣлѣжи въ събранието, а лицето на домакина се поначумѣри; захванжж да казватъ, че шегата надминж границитѣ си. Госпожа Граммондъ, за да прѣмахне облака, ненастоя никакъ върхъ послѣдния отговоръ и се задоволи да каже съ единъ слабъ гласъ.

— Вий ще видите, че нѣма даже да ме исповѣдатъ.

— Не, госпожо, вий не ще имате никой при васъ, не никой; послѣдната молитва, която ще си направинжъ, ще е за милость. Тукъ тя се запрѣ за една минута.

— Е, кой ще е този щастливъ смъртенъ, който ще има това право.

— То е единичий, който остане, *той же е Француский Царь.*

Домакинътъ станж изведнжжъ и съ него заедно цѣлото събрание; отидохж кждѣ Газота и му искряскахж грубо:

— Драгий Газотъ, вий много продължихте, и до сега не сте казали нищо за васъ.

Газотъ не отговори нищо и се приготви да се отдѣли, когато госпожа Граммондъ, която искаше да отмахне сериозността и да поднови веселието, се отпрати къмъ него:

— Господинъ пророко, като ни каза на всичкитѣ щастieto кажи и твоето!

Газотъ се замълча за нѣколко врѣме съ наведени очи.

— Госпожо, чели ли сте обсажданieto на Иерусалимъ, въ книгата на Иосифъ?

— Безъ съмнение, кой не жъ е челя? Но да прѣдположимъ, че не съмъ я никакъ челя.

— Добръ, госпожо, прѣзъ врѣме на тази обсада единъ чловѣкъ обикалялъ седемъ дни наредъ всичкитѣ укрѣпления и прѣдъ очитѣ на обсадителитѣ и обсаденитѣ крѣскаше непрѣстанно съ единъ искренъ и сърдцераздѣрателенъ гласъ: *нещастие* на Иерусалимъ! Нещастие на мене! На седмия день, въ минута, когато свърши плача си, единъ голѣмъ камъкъ, хвърленъ отъ неприателскитѣ машини го постигна и го направи на парчета.

На тѣзи думи, Газотъ се поклони и излѣзе.

Прѣдсказваниата на Газота се изпълниха въ точностъ; всѣкой комуто прѣдсказа *доброто щастие*, загинъ прѣзъ врѣме на революцията, и по сжщия начинъ, както бѣше казалъ: той самъ свърши днитѣ си на ешафота.

Лахарпъ биде арестованъ и отведенъ въ Люксембургскитѣ тъмници, дѣто затвортъ, възрастта и отслабванието на умственнитѣ сили промѣниха и деитѣ му. Като излѣзе отъ тъмницитѣ, той прѣживъ до 1803 година, епоха, въ която той умрѣ съ убѣждения съвършенно противоположни на тѣзи, които характеризирахъ неговия политически животъ.

Горѣизложеното ни е прѣдадено отъ перото на Лахарпъ, който се старалъ по всѣкой начинъ да го запази, като безцѣнно.

ДЛЪЖНОСТЪТА.

Длъжността изобщо е повелението на моралния законъ, правилото на човѣческото поведение въ отношениата къмъ подобнитѣ и съ цѣла вселенна. Благороденъ и светъ образъ се вие надъ човѣщината и вдъхва голѣмитѣ жертви, чиститѣ прѣданности и светитѣ въодушевления. Приатенъ на едни, страшенъ на други, всекога непрѣклоненъ, несправя се прѣдъ насъ и ни указва тази етѣлба отъ напрѣдѣкъ, дѣто степенитѣ се губѣтъ въ неизмѣримитѣ височини.

Длъжността не е еднаква за всички. Тя се измѣнява споредъ нашето състояние и нашето знание. Колкото ний се възвишаваме, толкова тя добива прѣдъ нашитѣ очи голѣмина, величие и пространство. Но всекога нейното обожение е приатно на мѣдриа, и подчинението на нейнитѣ закони е изобилно отъ вътрѣшни веселиа, които съ нищо не сѣ равни.

Колкото темно и да бѣде състоянието на човѣка, колкото долна да бѣде неговата участъ, длъжността влѣдѣе и облагородява живота му, освѣтява разума му, обесилва дуната му. Само тя е, която произвежда тая вътрѣшна тишина, тая духовна бистрина, които сѣ по скѣпоцѣнни отъ вѣнчкитѣ земни имоти, и които можемъ да вкусаме дору между опититѣ и нещастията. Ний не можемъ да измѣнимъ случкитѣ, и нашата участъ трѣбва да си слѣдва безъ друго пѣтя; но ние можемъ всекога, даже въ срѣдата на злополучиата, да укрѣнимъ спокойствието на съвѣстѣта си и да задоволимъ себе си, като придобиемъ изгълненнието на длъжността.

Чувството къмъ длъжността хваца дълбоки корени въ всекой възвишенъ Духъ. Той прѣкарва пѣтя си безъ усилне. Той по една естествена наклонность, слѣдетвие отъ прѣдобититѣ напрѣдѣци, се отдалечава отъ лошитѣ нѣща, отправя къмъ доброто стрѣмлениата на своя битъ. По този начинъ длъжността става една принудителность въ всеко

време, условието даже на съществуването, една сила, съ която се чувствува нѣкой нераздѣлимо свързанъ въ живота и въ смъртта.

Длъжността има многообразни форми. Длъжността къмъ сами насъ, която се състои да се уважаваме, да се управляваме съ мъдростъ, да искаме и да изпълняваме това, което е честно, полезно и хубаво. Длъжността къмъ занятieto, що занимаваме, която изисква да изпълнимъ съвѣстно задължениата, съ които сме натоварени. Длъжността къмъ обществото, която ни подканва да любимъ хората, да се стараеме за тѣхъ, да служимъ вѣрно на отечеството си и хората. Длъжността къмъ Бога. Длъжността нѣма прѣдѣли. Всѣкога чловѣкъ може да върши подобротъ; въ пожертванието на себе си той ще намѣри най-здравото срѣдство да се възвиси и прѣчисти.

Сжщността на моралния чловѣкъ е честността. Щомъ той се отдалечи отъ нея, той е злополученъ. Честния чловѣкъ отдава добро за добро — безъ да иска ни одобрение, ни възнаграждение. Той, като не знае умразата и отмъщението, забравя обидитѣ и опрощава на неприателитѣ си. Той е благоволителенъ за всички и помощникъ на долнитѣ. Въ всѣкой чловѣкъ той намира единъ братъ — откъдѣто и да е той, каквато и да е нѣговата вѣра. Пъленъ отъ търпеливостъ, той уважава искреннитѣ вѣрвания, опрощава грѣшкитѣ на другитѣ, като изобличава тѣхнитѣ свойства безъ да злослови нѣкога. Той употреблява съ умѣренностъ имениата, които животътъ му е подарилъ, жертва ги за общественното подобрене и, въ бѣдността, той не завижда никому.

Честността прѣдъ свѣта не е всѣкога честността спорѣдъ божественитѣ закони. Публичното мнѣние има прѣцѣнението си; тя излага дѣйствително по-приатно практикуването на доброто — при всичко туй не може се зе, като непогрѣшима. Мъдрий не ъж покрусва, безъ съмнѣние; но, когато тя е несправедлива или недостатъчна, той прѣминува

другадѣ и разширява своята длѣжностъ съ едно мѣрило по-вѣрно. Достоинството, добродѣтелята, сѣ понѣкоги непознати върху земята, и разсѣждениата на множеството често се влияѣтъ отъ страститѣ и отъ материалнитѣ интереси. Прѣди всичко, честний чловѣкъ търси собственото си почитание и съвѣстното си съгласие.

Този който е можалъ да проумѣе всичката морална важностъ отъ поучението на Духоветѣ, има длѣжностъ на една още по-висока мисль. Той знае, че отговорността е съотносителна съ знанието, че придобиванието на тайнитѣ отгаты грова му налагатъ задължението да работи по-енергично за своето подобрене и за това на неговитѣ братѣя. Горнитѣ гласове се подбудили въ него отзиви и се разбудили силитѣ, които още спѣтъ въ повечето отъ хората; тѣ силно го подбуждатъ къмъ въздиганието си. Единъ благороденъ идеалъ го распаля и го безспокой свърѣменно, относително подсмивката на лукавитѣ, но, при всичко туй, той нѣма да се измѣни било то и за всичкитѣ съкровища на една империя. Благодарѣнието за него е станѣло една лека привичка. То го е научило да развива чувствителността си и качествата си къмъ любовта. Състрадателенъ и добъръ, той страда отъ всичкитѣ чловѣчески злини; той иска да распрѣтне върху неговитѣ нещастни другари надеждитѣ, които сѣ негова дѣлба, да истрие всичкитѣ сълзи, да прѣвърже всичкитѣ рани, да унищожи всичкитѣ болки.

* *

Постоянната практика къмъ длѣжността ни води къмъ усвършенствуването. Да ускоримъ послѣдното това, изисква се рѣдварително да изучимъ сами себе си съ вниманіе, да подложимъ дѣлата си подъ единъ съвѣстенъ контролъ. Не може нѣкой да поправи злото безъ да го знае.

Ний можемъ, даже, да се изучимъ отъ другитѣ хора. Ако нѣкой порокъ, нѣкой неприатенъ недоста-

тъкъ забѣлѣжемъ въ тѣхъ, нека разгледаме съ внимание дали не съществува и у насъ подобенъ единъ зародишъ, и ако откриеме подобно нѣщо, нека се постарееме да го искоренимъ.

Нека земемъ душата си за това, че—тя е едно чудесно дѣло, но много несъвършено, слѣдователно, наша длъжностъ е да го подобряваме и украсяваме безпрѣстанно. Тази мисль на нашето неусъвършенствование ни поставя да бъдемъ по-благостойни; тя ще отдалечи отъ насъ прѣдубѣждението и пустославието.

Нека се поставимъ подъ една строга дисциплина. Както даваме на растението една форма и едно прилично направление, ний можемъ да поправимъ наклонноститѣ на нашия мораленъ бѣтъ. Привичката къмъ доброто, поставя практиката лесна. Първитѣ само усилия сж трудни. Прѣди всичко, нека се, научимъ да се владѣеме. Впечатлениата сж врѣменни; волята е здравата основа на душата. Нека се научимъ да управляваме тази воля, да владеемъ впечатлениата си, безъ да се оставаме тѣ да ни владатъ.

Человѣкъ не трѣбва да се отдѣля отъ своитѣ подобни. При всичко туй, той трѣбва да направи отборъ въ своитѣ отношения, въ своитѣ приятели, и да се прилѣпи да живѣе въ едно честно и чисто мѣсто, тамъ, дѣто царуватъ добри влиания, тамъ дѣто блѣщукатъ само тихи и благодѣтелни течности.

Нека отбѣгваме празнитѣ и непотрѣбни разговорки и тѣзи, които водятъ къмъ злословието. Каквото и да бѣде послѣдствието, всекога да казваме истината. Често нека се усилваме къмъ науката и вдаването на ума си къмъ едно нѣщо. Тамъ душата намира нови сили, нови свѣтлини. Дано можемъ въ края на деня да си кажемъ: „Азъ извършихъ едно полезно дѣло; азъ направихъ единъ успѣхъ върху себе си, спомогнахъ нещастнитѣ, освѣтихъ братята си и работихъ да се подобрятъ; азъ изпълнихъ длъжността си.“

Чудесата на хипнотизма.

(Прѣводъ).

Биението на сърдцето, което служи, като едно отъ най-главнитѣ условия за нашето ежществуване, може да се отнесе, наедно съ дѣятелността на бѣбрежитѣ, желждѣка, червата и пр., къмъ тѣзи процеси на човѣческия организмъ, които не зависѣтъ отъ главния мозъкъ, или отъ съзнателната воля. Науката до сега е била твърдо убѣдена, че дѣятелността на сърдцето не зависи отъ нашата воля; че послѣдната не може по свой произволъ ни да ѣ увеличи, ни да ѣ умали. Въ сегашно врѣме, обаче, тази стара физиологическа истина е изгубила своята самостоятелностъ. Хипнотизмътъ, този новъ и многообѣщавещъ клонъ на науката, е направилъ въ това направление, както и въ много други, такива открития, които значително сѣ разширили кръга на нашитѣ физиологически знания.

Виновникъ на това откритие, което е произвело такъвъ радикаленъ прѣвратъ въ физиологиата на кръвообръщението, е билъ французскій аптекаръ Фокашонъ, който едно врѣме е посѣщавалъ медицинскитѣ курсове въ Нантския факултетъ. Тука му се е случило не единъ пѣтъ да види забѣлжителнитѣ явления на хипнотизма, и той е рѣшилъ да се посвети на тази нова наука, като е ималъ прѣдъ видъ да принесе голѣма полза на медицината чрезъ своитѣ психологически изслѣдвания.

Единъ пѣтъ го повикали при една жена, която въ продължение на петнадесетъ години страдала отъ истерико-енилентически трѣпки, които се повтаряли отъ три до петъ пѣти въ мѣсеца. Фокашонъ почналъ да ѣ лѣкува, и слѣдъ изминуването на едно не-продължително врѣме припадъцитѣ се прѣкратили. Тогава, съ съгласието на болната, той почналъ да прави своитѣ опити съ цѣлъ да провѣри, дали неможе

произволно да ускори или забави биението на пулса у захишнотизирания субектъ. Болната заспива, а любознателний Фокашонъ, като държи въ лѣвата си рѣка хронометра, опрѣдѣля нормалната скоростъ на пулса на своята пациентка. Слѣдъ това заповѣдва ѝ ту да ускори, ту да забави биението на пулса и съ очудване забѣлѣзва, че сърдцебиението дѣйствително се измѣнява споредъ неговата заповѣдь!

Фокашонъ съобщилъ за своето откритие въ Нантския факултетъ и билъ повиканъ отъ послѣдния въ физиологическата лаборатория да повтори своитѣ опити. Дълбоко убѣденъ въ вѣрността на своитѣ наблюдения, той смѣло се явилъ въ лабораториата въ назначения день съ своята болна. Нѣколко професори по медицината и физиологиата присѣдствували при този твърдѣ интересенъ опитъ, който се увѣнчалъ съ пълненъ успѣхъ. Слѣдъ заповѣдта да се намали сърдцебиението, пулсътъ на захишнотизированата почналъ да бие шесть пѣти по-малко, отколкото въ обикновенно състояние; кога било дадено заповѣдь да се ускори кръвообрѣщението, числото на ударитѣ значително се увеличило. Опитътъ билъ повторенъ нѣколко пѣти, и всѣкога се добивали еднакви резултати.

И тъй, неподозрѣваемото до сега внимание на волята върху кръвообрѣщението било напълно доказано; оставало само да се намѣри обяснението на това необикновенно физиологическо явление, да се потърѣжтъ неговитѣ причини. Съ тази цѣль Фокашонъ почналъ да въспроизвежда, посредствомъ хипнотическото внушение, цѣль редъ други явления върху кожата на своята болна изъ сѣщата сфера на кръвообрѣщението.

За своя първъ опитъ той се въсползувалъ отъ болѣстѣта, която болната осѣщала на лѣвния си лакетъ. Въ време на хипнотический сънъ ѝ било внушено, че за облежение на болѣстѣта трѣбва да

пластиръ*), вмѣсто който, въ сжщностъ, била турена проста връзка. На другата сутрина на това мѣсто се появилъ доста голѣмъ мѣхуръ, напълненъ съ житкостъ. Слѣдъ това експериментаторътъ внушилъ на болната, че страда ужъ отъ невралгическа болѣсть въ лѣвата ключица (най-горната гръдна костъ, която прилича на буквата S), като ъж увѣрявалъ, че болѣстьта може да прѣмине при помощта на разгорещени игли. Слѣдъ нѣколко врѣме около ключалката дѣйствително се показало нѣщо, като рана отъ нагорещенъ металъ.

И този пжтъ Фокашонъ прѣдложилъ на Нантскій факултетъ да изслѣдва неговитѣ наблюдения. Въ назначений день болната отново била приепана въ присжтствието на профессоритѣ по медицината и други учени. Въ това врѣме на лѣвата лопатка турили осемъ четирежгжлни парчета книга, намазана съ гумми-арабика отъ едната страна и закрѣпени съ помощта на връзка и внушили ъ, че това сж парчета отъ яена. Въ такова състояние пациентката била оставена цѣлий день, като ъж сжбудили само два пжти за приемане на храна; а прѣзъ всичкото врѣме болната постоянно била наблюдавана. На другий день въ 8 ч. сутриньта, връзката била снета въ присжтствието на свидѣтели, и кожата подъ парчетата книга била надута. Въ 4 ч. слѣдъ пладнѣ на това мѣсто се явили четире мѣхура, напълнени съ жидкостъ.

Послѣ този опитъ у експериментатора се появило твърдѣ естественното желание да узнае и противното дѣйствие на внушението, т. е. не може ли, посредствомъ послѣдното, да побърка на пластиря да произведе своето обикновено дѣйствие? За тази цѣль взети били два пластиря отъ нееднаква величина и по-голѣмий отъ тѣхъ билъ туренъ върху лѣвата ржка на приспаната жена, а по-малкий на сжщото мѣсто

*) Гжстъ медицинскій съставъ, който се намазва на платно и се туря на болнитѣ мѣста; яена. (Прѣводачътъ).

на дѣсната рѣка. При това на болната било външно, че пластирътъ на лѣвата рѣка нѣма да произведе никакво дѣйствие. Отъ 10 ч. сутринята до 8 ч. вечерята (захищотизированната прѣзъ всичкото това врѣме била постоянно наблюдавана) пластирътъ стоелъ неподвижно на едно мѣсто. Послѣ врѣзките били снети, и докторитѣ видѣли, че подъ малкия пластиръ на лѣвата рѣка кожата била надигната, кога на дѣсната рѣка, като че била съвсѣмъ небутижта. Опитътъ билъ напълно сполучливъ.

Подобни опити били направени въ Парижъ; въ Салпетриерската болница, въ която е главенъ докторъ знаменитий Шарко. Резултатитѣ били сжщитѣ. Но французскитѣ физиолози не се спрѣли само на това; тѣ почнали нови изслѣдвания по този въпросъ. Прѣдметъ за нови опити билъ единъ младъ чловѣкъ на 22 години, който служилъ като волноопредѣляющъ въ французката флота и съ когото се случило ненадѣйно душевно потрясение, което разстроило всичката му нервна система; той получилъ параличъ на дѣсната половина на тѣлото си и, освѣнъ това, почналъ да страдае отъ истеро-епилептически трѣпки. Той билъ заведенъ на лѣкувание въ Рошфорската болница, къдѣто били направени съ него цѣлъ редъ опити съ хищотизаціята. Така, единъ отъ докторитѣ въ болницата, като приспалъ единъ пжтъ този боленъ, заповѣдалъ му слѣдущето:

— Днесъ въ 4. ч. слѣдъ пладнѣ, ти ще заспишъ, ще идешъ въ стаята ми, ще сѣднешъ на едно кресло, като си скръстившъ ржцѣтъ върху гърдитѣ, и изъ носа ти ще протече кръвъ!

Когато докторътъ, послѣ 4 часа, влѣзълъ е въ нѣколко свои другари въ стаята си, всички видѣли, че болний сѣди на креслото съ скръстени на гърдитѣ ржцѣ и дрѣме; изъ носа му дѣйствително текла кръвъ.

(Слѣдва).

Д-ръ Бакманъ.

Въ Лондонскій журналъ на „Обществото за психически изслѣдванія“ е напечатанъ отчетъ на Шведскій ученъ мажъ Д-ръ Бакманъ за случаитѣ и опититѣ съ *ясновидѣнието*. Между другото Д-ръ Бакманъ разказва и за слѣдующия интересенъ случай:

Прѣзъ мѣсець Октомврий 1888 година въ околността на града Колмаръ (Швеция) било извършено едно звѣрско убийство, което смаело полицейскитѣ и слѣдственнитѣ власти, тъй като всичкитѣ имъ усилия за откриваннето, каквито и да било слѣди на убийцата, останали съвършено безуспѣшни. Найсетитѣ отнесли се до Д-ръ Бакмана, който разбира се, не е ималъ абсолютно никакво понятие, нито за мѣстото, гдѣто е било извършено прѣстѣпленieto, нито за замѣсенитѣ въ него лица. Въ сѣщото невѣдѣние е била и г-ца Олсенъ, която е притежавала способностъ за ясновиджанье и съ която Д-ръ Бакманъ е произвѣждалъ обикновенно разни опити. Слѣдъ като защитотизиралъ г-цата, Д-рътъ ѝ заповѣдалъ „да посети мислено мѣстността на прѣстѣпленieto, да опише самия актъ на убийството, да прослѣди убийцата до къщата му, да опише тази къща и найсетитѣ да разясни мотивитѣ на прѣстѣпленieto“. — Ето и разказа на ясновидящата г-ца Олсенъ, записанъ отъ наблюдателятъ:*)

„То е между двѣ села..... азъ виждамъ пжть..... въ гората..... Той върви..... виждамъ пушка..... Сега иде другъ..... Коньтъ му се плаши отъ камънетѣ..... Коньтъ хванжтъ.... Сега той го убива..... Въ врѣме на вистрѣла той стои на колѣнитѣ.... Крѣвъ, крѣвъ!.... Той бѣга въ гората..... Дръжте го, той тича къмъ другата страна на коня.... Носи парална и сива дрѣха.... легка дрѣха.... Космитѣ му сж дълги, твърди и кестеневи.... очи сиво-желтеникави..... голѣма тъмно-

*) Както не рѣдко се случва при подобни опити, Г-ца Олсенъ е говорила отрывисто, несвързано и съ записанье.

кестанова брада.... Той е селянинъ..... дѣсената му ржка, като че е била порѣзана.... и има знакъ (шрамъ) между палеца и показателния прѣстъ..... Той е подозрителенъ и коваренъ.... Живѣе въ червената селска къща, близо до пѣтя.... Въ долния катъ има стая, изъ която се отива въ кухнята, а изъ кухнята въ коридора.... Има още една стая и тя не се съобщава съ кухнята.... Когато стоишъ въ коридора, черквата Виссефиордъ се вижда надѣсно... Извършилъ е убийството отъ вражда.... Убийцата, като че си е купилъ нѣщо.... или е взелъ нѣкакъвъ листъ книга (документъ).... Той се върнѣ въ къщи на съмване, а прѣстѣпленieto станѣ прѣзъ вечерята....“

Всичко разказано излѣзло съвършено истинно: убийцата е билъ издиренъ и се разяснило, че причината на убийството е билъ онзи именно документъ, на който е посочила г-ца Олсенъ.

София, 9 Априль 1892 год.

Ф.

ОТГОВОРЪ НА ИРОНИЗМА

Отъ редакцията на вѣстникъ „Лжча“.

Въ брой 3-ий отъ вѣстникъ „Лжча“, стр. 17. прочитаме нѣщо, относително единъ пасажъ отъ нашето списание „Нова-Свѣтлина“, за което редакцията на „Лжча“, като иска да каже нѣщо, не казва нищо, освѣнъ една ироническа подигравка, която щѣше да бѣде на мѣстото си, ако тя прѣдставяше нѣкоя по-добра, по-вразумителна и по-поучителна мисль, отъ тази, която ний сме изложили. **Голи фрази съ отбрани думи сж като хубава глава безъ мозъкъ.**

Нѣмаме честта да познаваме редактора на вѣстникъ „Лжча“; но по неговото тѣй не логично и буйно кратко изражение, заключаваме че той трѣбва да е нѣкой младъ съ више образување и съ високо мечтание момъкъ, който не отдавно е оставилъ школската скамейка, и безъ никаква опитность отъ свѣ-

товния миръ, мисли, че само тиа мисли сж мисли, съ които той се е напоилъ, или това е само свѣто, което той знае.

Драгий ми редакторе, вий знаете че свѣтътъ е една верига; че въ него всичко е скопчено едно отъ друго, и се развива перархически, като се измѣнява, напръдва и минува чрѣзъ живота и смъртъта едно въ друго; и тѣй прави единъ кръгъ, който има два противоположни края, които се намиратъ между микроскопа и телескопа, както челоуѣческий животъ се нахожда между дѣтинството и старостъта, въ която, до като той достигне, прѣминува прѣзъ разни фази, отъ които всѣка има своитѣ особни мисли и идеи. Слѣдователно, въ периода, въ който вий се намирате на вашия животъ, сравненъ съ този въ който азъ се нахождамъ, не е никакъ удивително да се срѣцнемъ съ противоположни мисли; защото и азъ като бѣхъ, като вази мислѣхъ тоже тѣй. Понеже азъ нѣма да се повърна къмъ вази, а вий ще дойдете къмъ мене, то вѣрвамъ че единъ день ще дойде да съзнаете истинността на това що подигравате.

Вий казвате, че азъ посветявамъ своето списание на *свѣстѣта* и *разума*. Това е точно и вѣрно, но на тѣзи, които иматъ **свѣстъ** и **разумъ**.

Пасажътъ който вие цитирате, кажете ми, моляхъ ви, фактиченъ ли е или не? т. е. тѣзи случайности отъ природнитѣ явления съществуватъ ли или не? Ако те съществуватъ, както и сж, то всѣко съществуване има едно мнѣние, което не е частно нашо, но мнѣние на хора, авторитетни отъ видимия и невидимъ свѣтъ. Ако то е грѣшно, молимъ поправете го съ вашитѣ свѣти идеи, отъ които не само ний ще се ползваме, но и цѣлъ свѣтъ. Тазъ, мислѣхъ, трѣбва да е цѣльта на единъ редакторъ, който държи перото за да просвѣщава.

За отривката, която ви заема и си дига краката, като жабата, не служи да се каже нѣщо.